

Nr 16

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion
angående Sveriges ombildning till republik.*

I den till konstitutionsutskottet hänvisade motionen nr 465 i andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm m. fl. hemställes, »att riksdagen för sin del uttalar sig för att Sverige vid den nuvarande konungens bortgång ombildas till republik med en president som statsöverhuvud och hemställer till regeringen, att den vidgar författningsutredningens direktiv till att omfatta förslag om de författningsändringar som en sådan förändring måste medföra».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

I de förslag som under de senaste årtiondena väckts om en allmän revision av grundlagarna har icke frågan om införande av republik i Sverige direkt berörts. Däremot har motioner som syftat till enbart en sådan ändring väckts vid ett flertal tillfällen, senast vid A-riksdagen år 1958 (I: 109 av herr *Öhman* m. fl. och II: 128 av herr *Hagberg* m. fl.). I samtliga fall har motionerna i fråga avslagits av riksdagen sedan de avstyrkts av konstitutionsutskottet. (Se konstitutionsutskottets utlåtanden nr 38/1912, 18/1914 B, 48/1919, 40/1920, 17/1924, 5/1925, 1/1928, 1/1932, 8/1933 och 15/1958 A.) Utskottets utlåtande med anledning av nämnda motioner år 1958 var enhälligt och riksdagens beslut därom fattades utan votering.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att vid 1958 års A-riksdag jämväl väcktes motioner (I: 79 av herr *Dahl* m. fl. och II: 49 av herr *Spångberg* m. fl.) vari hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att åt författningsutredningen även skulle uppdragas att genomföra en förutsättningslös utredning angående statschefens ställning i en modern svensk parlamentarisk demokrati.

I sitt utlåtande (nr A 14) med anledning av dessa motioner erinrade utskottet dels i korthet om de tidigare i riksdagen behandlade förslagen om ändring av den monarkiska statsformen, dels om innehållet i vissa delar av författningsutredningens direktiv. Enligt utskottets bedömning fölle under författningsutredningens redan givna uppdrag att i viktiga delar ompröva jämväl statschefens ställning i en modern parlamentarisk demokrati. Med hänsyn därtill avstyrkte utskottet, som tillika förklarade sig ha inhämtat att författningsutredningens arbete kunde beräknas bli slutfört under år 1959, den i motionerna begärda skrivelsen till Kungl. Maj:t, varjämte utskottet

hemställde, att motionerna finge anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet meddelat.

Mot utlåtandet avgavs reservationer dels av herr Pettersson i Norregård jämte fyra medreservanter, som ansett, att utskottet bort hemställa, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, dels av herr Dahl jämte två medreservanter, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna måtte anhålla om den föreslagna utredningen.

Vad utskottet i nämnda utlåtande hemställt bifölls av riksdagen.

Utskottet hemställer,

att motionen II: 465 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 maj 1962

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Torsten Andersson, Damström, Georg Pettersson, Kronstrand, Erik Olsson, Enarsson*, Isacson och Billman*; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, Andersson i Linköping*, von Friesen, Magnusson i Tumhult, Adamsson, Hammar, Braconier, Alemyr, Henningsson* och Larsson i Borrby.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr *Spångberg*.

Särskilt yttrande

av herrar *Elmgren, Damström, Georg Pettersson, Erik Olsson, Andersson* i Linköping, *Adamsson, Alemyr* och *Henningsson*, vilka anfört följande:

I föreliggande motion hemställs, att författningsutredningens direktiv måtte vidgas till att omfatta utarbetande av förslag till de författningsändringar, som skulle föranledas av Sveriges omvandling till republik vid viss i motionen angiven tidpunkt.

Vi motsätta oss att författningsutredningens arbete fördröjes genom utfärdande av tilläggsdirektiv vid en tidpunkt, då utredningen befinner sig i slutskedet av sitt arbete. Av meddelanden som lämnats om utredningens arbete framgår, att utredningen ämnar föreslå bl. a. parlamentarismens införande i grundlagen samt vidare en rad förändringar i regeringens arbetssätt, som även kommer att påverka konseljerna. Dessa förslag väntas innebära, att de formella möjligheter till en personlig kungamakt, som kunna utläsas ur 1809 års regeringsform, försvinner och att över huvud monarkens formella betydelse i statsskicket starkt reduceras. Först sedan författningsutredningens förslag framlagts och övervägts av statsmakterna och de fundamentala principerna i författningen därigenom fastlagts, anse vi tiden vara inne att pröva frågan om statschefens ställning och befogenheter i ett parlamentariskt demokratiskt statsskick.